

Fantezist? Nu. E simpla probă dacă majoritatea corespunde standardelor de integritate academică, și atunci va face un efort să se curețe, sau dimpotrivă. Și atunci nu mai contează pe cine puneți ministru sau ce legi dați. Atunci v-ați ars!

Opriti masacrul limbii române!

Pe timpul comunismului nu erai publicat în reviste dacă întrebuițai anumite cuvinte. Nu expresii la adresa regimului, cum ați putea crede, nu idei cu potențial subversiv pe care cititorii să le interpreteze contra lui Ceaușescu, ci simple cuvinte în cel mai nevinovat context. Această practică apăruse după desființarea cenzurii oficiale, când posturile de cenzor dispăruseră și treaba o făceau direct redactorii-șefi sau, în cazul presei studențești în care scriam eu, anumiți profesori cu funcții la partid. Lista de cuvinte interzise nu provenea de la ei însă, deși originea ei nu am putut-o nici odată trasa exact la vârful conducerii de partid. Prin 1987 am ținut-o însă în mână, după ce un articol de-al meu fusese respins. Căzuseră cuvintele „eternitate”, „abstract”, „introspecție”, „autism”. Poate că le folosisem în exces, dar cum articolul era o recenzie la cartea lui Georges Duby despre percepția timpului de către călugări în mănăstirile medievale, erau cam greu de evitat. Cum eram foarte tineri pe vremea aceea, lupta cu cenzura ne distra grozav și ne amuzam rescriind același lucru de vreo zece ori și cam în același format pînă cînd trecea. Sau pînă era interzis tot ziarul, ceea ce se întîmpla anual, astfel că mai scoteam cîte un număr doar din întîmplare.

Dacă înainte de 1989 duceam cu puterile noastre modeste asemenea bătălii ca să avem dreptul neîngrădit de a folosi orice cuvînt, azi mă încercă adesea nevoia de a interzice folosirea unor cuvinte. Limba noastră a fost literalmente invadată de cuvinte pe care oamenii, în frunte cu cei care scriu la ziare și trîncănesc la televizor, le folosesc din greu fără să le știe sensul. Două revin mai des. Primul este cuvîntul „uninominal”. Originea lui este în *single-unit constituency*, ceea ce înseamnă literal „circumscripție uninominală”. Sensul corect se referă, într-adevăr, strict la circumscripții, nu la tot sistemul de vot. Or, noi îl folosim în română pentru sistemele majoritare (care sînt într-adevăr uninominale), dar și pentru cele mixte, cum e cel propus de guvern, unde nu e corect, sau chiar pentru sisteme proporționale (uninominal pe listă, cum a spus Emil Constantinescu cînd a vrut să indice votul preferențial, ceea ce iarăși nu e corect). Însemnînd toate acestea, „uninominal” nu mai înseamnă de fapt nimic, a devenit un fel de strigăt de luptă, un slogan băștinaș de neînțeles pentru străini. Ziariștii se întrebă adesea dacă la anul vom avea vot uninominal, așa cum se întrebă dacă va continua încălzirea globală, fără să știe nici ei exact ce înțeleg prin asta.

Al doilea cuvînt abuzat este „totalitar” sau „totalitarism”, din care s-a născut cu forcepsul un adjectiv barbar, „totalitarist”. Așa cum „uninominal” înseamnă un sistem de votare în care există un singur reprezentant ales direct pe o circumscripție teritorială, „totalitar” este o calitate a unui sistem politic. Numim totalitar acea variantă de sistem autoritar în care există un singur centru de putere, care este și monopolistic (nu împarte cu nimeni acest privilegiu), și monistic (nu este diferențiat nici măcar intern, în aripi, facțiuni etc.). Au fost puține totalitarisme în istoria modernă, pentru că asemenea monopoluri

sînt costisitoare și greu de menținut. Azi doar Coreea de Nord mai corespunde acestei definiții. În orice caz, atît substantivul, care e „totalitarism”, cît și adjectivul „totalitar” se referă la sisteme sau regimuri politice, nu la persoane. O persoană, spre exemplu, Traian Băsescu, cel mai adesea gratulat cu acest cuvînt, poate fi autoritară, sau tiranică, sau despotică, dar nu poate fi totalitară sau totalitaristă.

Aceste două cuvinte sînt profesionale, deci oarecum mai complicate. Dar lipsa de cultură și autocitare critică duce la perle înfiorătoare cu termeni mult mai banali, desfigurînd chipul unor publicații cu oarecare pretenții. Cum poate scrie, de exemplu, dl Bucurenci că „e posibil ca parlamentarii să nu fi comis o ucidere rituală a tatălui, ci o masturbare simbolică a președintelui”. Aici este evident că eroarea vine nu doar din faptul că autorul nu știe sensul cuvintelor pe care le folosește, că oricine a văzut emisiunea culturală TVR la care nu știa niciodată ce să întrebe pe invitați e lămurit asupra culturii lui, ci din faptul că mai e și dornic să ne scoată ochii cu ce nu știe. Sursa lui autodemascată mai jos e un autor de popularizare, Bebe Mihăescu, dar nici chiar Bebe nu cred că poate fi blamat pentru Parlamentul-miriapod care îl masturbează „simbolic” pe Băsescu. Vai de capul nostru! Nu putem introduce regula elementară ca acela care nu poate trece de faza 1 la „Questions pour un champion” să nu scrie la ziar și să nu modereze emisiuni culturale?

Claudiu Săftoiu, alt risipitor de perle lingvistice și de gîndire, strică și el paginile în care scrie, stipulînd că „palierul electoral dominant a fost cel mai frecventat de cetățeanul recent decomunizat”. Or, nu poți decomuniza cetățeni, doar state, palier electoral nu înseamnă nimic în nici o limbă, nu doar în cea a politologiei, ca atare nu îl putem

frecvența ca pe o discotecă etc. Dar ce să mai spun de dl Săftoiu, care se întreabă mai jos pe un ton de teroare existențială „Dar cine a precipitat mojarul?”, ignorînd că mojarul, săracul, e un vas din porțelan care nu are calitatea de a precipita, poate fi cel mult recipientul care găzduiește precipitarea unei alte substanțe. Iar dl Lucian Mîndruță, care mi-e chiar simpatic și care a parcurs un lung drum de cînd încercam să-i explic pe scurt pe culoarele SOTI ce e burghezia și ce vrea ea, titrează prin „Sharia Crăciunului?” un perfect nonsens, șaria fiind legea canonică islamică bazată pe Coran, nici măcar semnul întrebării nu permite asemenea alăturare. Dacă te lovești de zece ori de un cuvînt nu înseamnă că îl știi fără să îl cauți în dicționar.

Ca persoană care își cîștigă de mai mulți ani traiul din scris în altă limbă decît cea natală (ce citiți dumneavoastră săptămînal e doar forma mea de dor de casă), mă încercă adesea o nostalgie sălbatică a limbii române. Așa cum e ea, infinit mai săracă decît engleza, insuficientă în multe vocabulare profesionale, româna rămîne limba în care au scris în secolul XX Vasile Voiculescu și Constantin Noica, Mateiu Caragiale și Nichita Stănescu. Ce trist că primul val de libertate a adus această deșănțare a exprimării, această lipsă de pudoare a vocabularului! Nu doar presa s-a tabloidizat în România, ci și literatura, care nu mai e apreciată dacă nu conține dezacorduri sau nu are la cîteva rînduri trimiteri la genitale în română și engleză. Mi-e dor de româna anilor mei de studenție, de limba din *Secolul 20* și *Opinia studentescă*, un fel de castel de după ale cărui ziduri țineam piept cenzurii, și mi-e scîrbă de acest cort improvizat pe care îl împărțim cu tot felul de conlocuitori de pripas ai limbii noastre.

Programa școlară și antisemitismul la români

Știați că în România există o zi pe an care este ziua oficială a Holocaustului? Aveți vreo idee câți civili evrei a executat armata noastră la Odesa din ordinul mareșalului Antonescu? Știți că studiul Holocaustului a fost introdus în programa școlară și că există chiar un manual, foarte bun? În școala unde învață copilul dumneavoastră se studiază după un asemenea manual? Știți câți supaviețuitori ai Holocaustului, evrei români, mai trăiesc încă la noi, în indiferența generală?

Probabil că nu. Asta îmi vine în minte când aud de noua propunere să se introducă studiul obligatoriu al comunismului în programa școlară și să se creeze o zi la fel de obligatorie pentru victimele comunismului. Cum o asemenea inițiativă a existat deja privind Holocaustul, cred că înainte de a face la fel pentru comunism ar fi bine să vedem care a fost soarta primei idei de acest tip.

Răspunsul e clar. Condamnarea oficială a Holocaustului, recunoașterea de către președintele Ion Iliescu că a existat în istoria noastră asemenea „*barbarie, această rușine de care nu ne vom spăla niciodată în fața lumii civilizate*”, cum plastic scria primarul român al Odesei în încercarea ratată de a-l convinge pe mareșal să anuleze ordinul de execuție, a eșuat în a crea o dezbatere națională, o reexaminare a istoriei noastre cu ce a fost bun sau rău în ea. Ne amintim de oameni dreپți precum primarul Odesei sau acela al Cernăuților (destituit de Antonescu fiindcă încerca să facă scăpați evrei), dar uităm că aceștia luptau tot cu ai noștri. Eu aveam aproape patruzeci de ani când bunică-mea în sfârșit mi-a povestit ce s-a întâmplat cu evreii din Cahul, orașul ei natal

din Basarabia. Am întrebato-o doar cînd bărbatul meu a devenit membru al acestei comisii pentru studiul Holocaustului, și atunci am descoperit cu stupeoare că ea știa perfect ce se întîmplase cu ei, deși nu mi-ar fi vorbit niciodată din proprie inițiativă. Nu a scăpat nici unul, asta s-a întîmplat cu ei. În ce privește volumul cu supraviețuitorii Transnistriei și Auschwitzului editat de Institutul Român de Istorie Recentă și publicat de Polirom (*Holocaustul evreilor români* – încă în librării), nu cred că am văzut vreo recenzie a sa, deși se citește mai repede decît cel mai pasionant roman. Chiar mai rău decît la noi e în Basarabia sau Bucovina, unde s-a petrecut totul, dar mulți români se victimizează doar pe ei, ignorînd complet suferințele altora – și contribuția noastră la ele.

Mai iritant, cu prilejul celei de-a doua comisii prezidențiale, cea condusă de Vladimir Tismăneanu, care trebuia să se ocupe de comunism, s-a văzut imediat ce efecte pur formale a avut prima. A fost o revărsare de antisemitism. Absolut fără nici o legătură cu subiectul, faptul că Tismăneanu provine dintr-o familie evreiască a fost invocat de nenumărate ori. Fiind probabil cel mai mediatizat român de origine evreiască, i s-au atribuit toate relele. Despre tată-său atîta s-a scris că ai fi crezut că e principalul responsabil de comunismul românesc. Toți oamenii din viața publică în țara noastră sălbatică am avut parte de abuzuri în ultimii douăzeci de ani de libertate de exprimare, dar parcă totuși astea antisemite sînt mai inacceptabile ca altele. Sînt un fel de test minimal de civilizație, la care cădem mereu.

Dezbateră cu Holocaust *versus* Gulag este una absurdă. Mai ales dacă ești român. Un regim românesc i-a confiscat radioul lui Mihail Sebastian, acest mare scriitor român, nu un regim de ocupație, fiindcă a decretat că evreii nu au dreptul la radio. Dacă în parte comunismul a fost o ocupație